

ВПЛИВ СТИЛІВ НАВЧАННЯ ТА ТИПІВ ІНТЕЛЕКТУ НА РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Артем Андросенко¹

¹ аспірант Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-8189-4146>, e-mail: bereza3811@gmail.com

Реферат:

Актуальність зумовлена необхідністю: дослідження проблеми індивідуалізації освітнього процесу на основі знань про типи інтелекту та стилі навчання майбутніх учителів трудового навчання та технологій; обґрунтування їхнього впливу на розвиток педагогічної майстерності здобувачів освіти; аналізу сучасного стану розвитку досліджуваної якості в умовах магістерської підготовки в закладах вищої освіти (далі – ЗВО).

Мета: дослідити особливості відомих типів інтелекту і стилів навчання; експериментально виявити типи інтелекту, найбільш сприятливі для діяльності вчителя трудового навчання; з'ясувати вплив стилю навчання на розвиток педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання та технологій.

Методи: теоретичні: аналізу і синтезу, індукції та дедукції, спостереження та абстрагування; емпіричні: вивчення та аналіз педагогічного досвіду, програм підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій та результатів їхньої діяльності); опитувально-діагностичні: опитування майбутніх учителів трудового навчання та технологій.

Результати: теоретично обґрунтовано важливість значення індивідуалізації освітнього процесу; визначено домінуючі типи інтелекту та стилі навчання майбутніх учителів; проаналізовано систему розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання та технологій в умовах магістратури в Глухівському НПУ ім. О. Довженка; запропоновано ефективні технології розвитку досліджуваної якості з урахуванням стилів навчання здобувачів освіти.

Висновки: експериментально доведено, що домінуючим для специфіки діяльності вчителя трудового навчання та технологій є кінестетичний інтелект, що притаманний для людей із гарною фізичною координацією, яким подобається створювати речі своїми руками; з'ясовано, що серед стилів навчання майбутніх учителів трудового навчання та технологій переважаючим є стиль «Практика», який за своїми особливостями (зорієнтованість на практичну діяльність) сприяє розвитку педагогічної майстерності майбутніх фахівців; визначено завдання педагога – гармонійно застосовувати знання про тип інтелекту і стилі навчання для вдосконалення освітнього процесу та підвищення продуктивної діяльності здобувачів освіти.

Ключові слова: майбутні вчителі трудового навчання та технологій, індивідуалізація, професійна підготовка, стилі навчання, типи інтелекту, інноваційні технології.

Вступ. На сучасному етапі прискореного соціально-економічного розвитку суспільства, що характеризується поступовою й неухильною інтеграцією України в європейські політичні, економічні й культурні структури, винятково важливого значення набуває підвищення освітнього рівня підготовки висококваліфікованих вчителів (Прасол, 2010, с. 157).

Третє тисячоліття визначає світові тенденції у розвитку вітчизняної професійної освіти – три могутніх процеси – глобалізації, інтернаціоналізації і європеїзації, які зумовлюють глибинні перетворення у професійній підготовці фахівців у закладах вищої освіти. Сучасна динаміка світових тенденцій розвитку суспільства і ринку праці вимагає формування випереджувальної

освітньої політики, забезпечення належного рівня професійного й особистісного розвитку майбутнього вчителя (Цісарук, 2020).

Модернізація вищої школи передбачає посилену увагу до підвищення якості освітнього процесу, наслідком якого є розвиток педагогічної майстерності майбутнього фахівця. Одним із напрямів досягнення цього є індивідуалізація професійної підготовки.

Сьогодні більшість педагогів відчувають потребу у впровадженні методик, які б допомогли реалізації особистісного підходу до навчання. Нові умови вимагають нових підходів (Ковальчук, 2011, с. 3). В основі особистісно-орієнтованого навчання лежить принцип визнання індивідуальності і самостійності індивіда як суб'єкта професійної діяльності, пізнання, а також унікальності особистості, яка має свій суб'єктивний досвід. Як зазначає В. Ковальчук (2011, с. 27), «індивідуалізація навчання – це система засобів, яка сприяє усвідомленню особистістю своїх сильних і слабких можливостей навчання, підтримці і розвитку самобутності з метою самостійного вибору власних смислів навчання. Індивідуалізація сприяє розвитку самосвідомості, самостійності й відповідальності».

Отже, індивідуалізація процесу підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій розглядається нами як організація навчальної діяльності, під час якої враховуються індивідуальні відмінності здобувачів освіти, рівень розвитку їх здібностей до навчання.

Вітчизняна освіта зазнає значного впливу новаторських ідей, коли на зміну одним формам і методам навчання приходять інші. Нові наукові розробки сприяють удосконаленню підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій формують готовність до майбутньої професійної діяльності. Зміст професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій постійно вдосконалюється. Однак цілісна концепція побудови науково обґрунтованого змісту професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій відсутня. Не має також чітко визначеної його мети і структури (Павлюк, 2018, с. 151).

З огляду на це, сучасний етап реформування системи вищої освіти в Україні передбачає істотне розширення змістового поля професійної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та технологій в умовах магістратури. Зокрема постає завдання розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів, оскільки саме

їхня самовіддана творча робота формує підґрунтя для якісної підготовки висококваліфікованих фахівців, які є ключовим ресурсом у розбудові високотехнологічної економіки і реалізації сталого розвитку країни (Ковальчук, 2022, с. 147).

Джерела. Теоретичний аналіз досліджуваної проблеми було здійснено на основі наукових праць з професійної підготовки майбутніх учителів (В. Гончаренко, В. Зінченко, М. Євтух, М. Солдатенко, О. Киричук, С. Сисоєва та ін.); з розвитку педагогічної майстерності (Є. Барбіна, І. Зязюн, В. Ковальчук, Н. Кузьміна, А. Щербаківа та ін.).

Під час визначення стилів навчання було взято до уваги дослідження зарубіжних та українських авторів (Д. Колб, Х. Гарднер, П. Хоней, А. Мамфорд Р. Райдінг, А. Грищенко, Т. Деркач).

Мета статті: дослідити особливості відомих типів інтелекту і стилів навчання; експериментально виявити тип інтелекту, найбільш сприятливий для діяльності вчителя трудового навчання; з'ясувати вплив стилю навчання на розвиток педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання та технологій.

Методи дослідження: *теоретичні:* аналізу і синтезу, індукції та дедукції, спостереження та абстрагування; *емпіричні* (праксиметричні (вивчення та аналіз педагогічного досвіду, програм підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та технологій та результатів їхньої діяльності); *опитувально-діагностичні* (анкетування, бесіда, інтерв'ювання).

Результати та обговорення. Особливості діяльності вчителів трудового навчання та технологій роблять неприпустимими наявність лише вузькоспеціалізованих компетентностей, професіоналізм учителя є міждисциплінарною категорією. Основою професіоналізму й професійної компетентності вчителя вважають, насамперед, педагогічну майстерність, яка передбачає володіння педагогічними вміннями й навичками, що забезпечують грамотну та педагогічно доцільну організацію освітнього процесу. Крім того, специфіка педагогічної діяльності вимагає від учителя володіння системою загальнокультурних, спеціальних і психолого-педагогічних знань.

Ефективна педагогічна взаємодія, установлення міжособистісних взаємин з учнями можливі тільки при наявності у вчителя широкого кругозору, загальної ерудиції, знань з різних галузей (соціальної, культурної, наукової, технічної інформації), на основі яких й формується творча, духовно багата особистість.

Вчитель трудового навчання та технологій має володіти вміннями організовувати проєктно-технологічну діяльність учнів різних вікових категорій; знаннями про передові сучасні технології обробки різних матеріалів, виробничих, інформаційних технологій тощо; володіти традиційними й нетрадиційними методами навчання та постійно застосовувати їх у навчальному процесі, а саме вміти організовувати роботу в парах, у малих групах, уміти застосовувати в навчанні метод фантазування, метод створення ідеального об'єкта, володіти методикою вирішення проблемних ситуацій за допомогою методів «мозкового штурму», «морфологічних матриць», «синектики», «фокальних об'єктів» тощо; навчати учнів культури праці, уміти сформувати творчий колектив, здатний спільно вирішувати будь-які проблеми. Крім того, учитель трудового навчання та технологій повинен бути патріотом своєї країни, учити своїх учнів національних традицій, народних ремесел (Бурдун, 2008).

Варто зазначити, що творчий характер педагогічної діяльності вчителя трудового навчання та технологій вимагає постійного особистісного й професійного зростання, розвитку своєї творчої індивідуальності, своєї загальної й професійно-педагогічної культури. Удосконалення професійної майстерності й професійної культури вчителя можливі тільки в процесі постійної роботи над собою, яка передбачає особливу організацію всього його життя. Безумовно, творчий пошук і творче ставлення до праці складають важливу умову ефективності будь-якої професійної діяльності, але саме в педагогічній вони є нормою, без якої ця діяльність не може відбутися взагалі.

В організації освітнього процесу майбутніх учителів трудового навчання та технологій важливо враховувати індивідуальні особливості кожного здобувача освіти, адже кожна людина по-різному сприймає і обробляє інформацію.

З метою дослідження особливостей навчання здобувачів освіти та їх впливу на розвиток педагогічної майстерності нами було проведено експериментальне дослідження на базі факультету Технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. У дослідженні брали участь 16 магістрантів спеціальності 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології) денної та заочної форм навчання.

Першим етапом нашого дослідження було – з'ясувати ставлення майбутніх учителів трудового навчання та технологій до обраної професії. Нами було проведено опитування, результати якого зазначили, що переважно більшість магістрів до вибору професії спонукало бажання працювати з дітьми, реалізувати творчі проєкти, прагнення займатися творчою і практичною діяльністю.

Так, на запитання опитувальника «Чи вважаєте Ви, що правильно здійснили свій вибір майбутньої професії?» переважна більшість здобувачів відповіла «швидше так, ніж ні» – 61,1%; варіант відповіді «важко відповісти» обрали 29,4% респондентів; лише 9,5 % опитаних вказали на те, що сумніваються в правильності вибору обраної спеціальності («швидше ні, ніж так»); у той час, як варіант відповіді «мабуть, ні» не обрав жоден із опитаних нами магістрів (Рис. 1).

На запитання опитувальника – «Чому Ви обрали саме цю професію?» ми отримали наступні відповіді (Рис. 2).

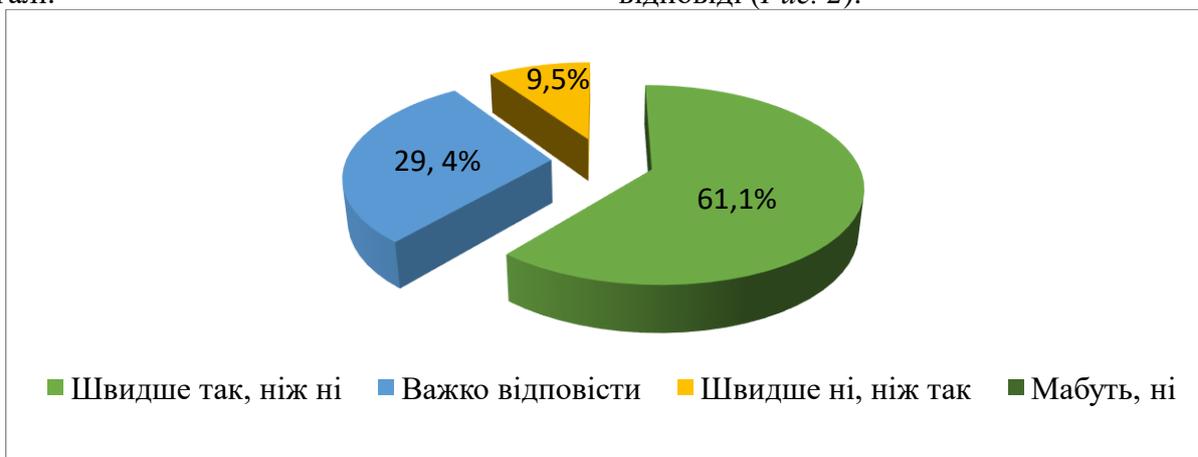

Рис. 1. Результати відповідей на запитання «Чи вважаєте Ви, що правильно здійснили свій вибір майбутньої професії?»

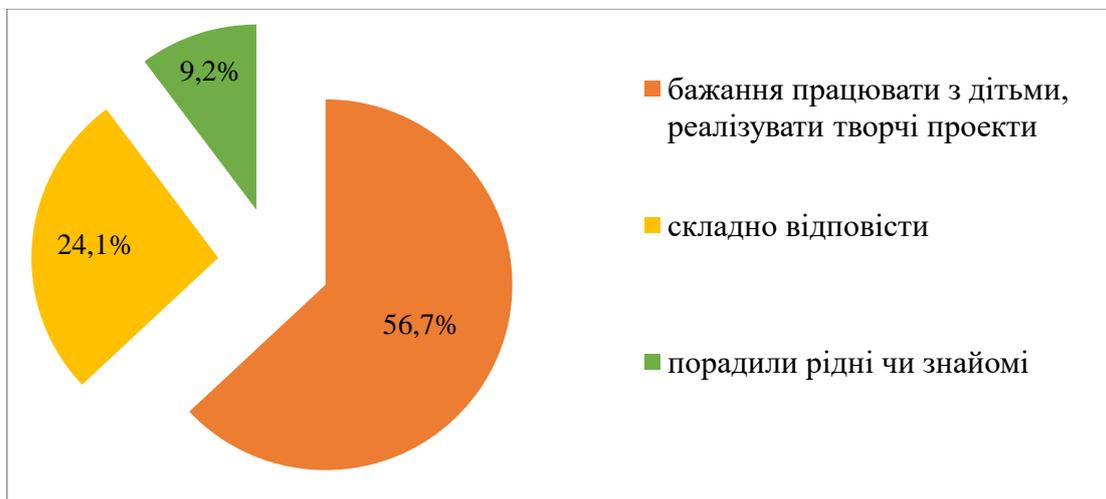

Рис. 2. Відповіді респондентів на питання опитувальника «Чому Ви обрали спеціальність вчителя трудового навчання та технологій?»

Як видно з рис. 2, спектр причин, що виявилися вирішальними під час вибору професії, дещо відрізняється від загальної мотивації здобувати вищу освіту. Так, переважна більшість респондентів (66,7%) виявляє бажання працювати з дітьми, реалізувати творчі проекти, прагне займатися творчою і практичною діяльністю; майже чверті опитаних (24,1%) було складно відповісти на це питання; лише 9,2% учасників опитування обрали професію майбутнього вчителя трудового навчання та технологій за порадами рідних або знайомих.

Відомо, що індивідуальні особливості в навчанні здебільшого проявляються на початку навчання, коли майбутні вчителі визначаються у своїх очікуваннях щодо майбутньої професії. Відтак, *другим етапом* нашого дослідження було визначення типу інтелекту наших респондентів. Отримана інформація допоможе нам в індивідуалізації процесу навчання.

Американський психолог Г. Гарднер (2007), автор класичної теорії множинного інтелекту, стверджував, що «люди мають різні типи інтелекту і така класифікація набагато справедливіша, ніж стандартний IQ-Тест, що вимірює лише інтелектуальний потенціал людини. Теорія множинного інтелекту користується великою популярністю серед викладачів, і багато вчителів використовують її в школах, щоб допомогти учням визначитися з їхньою майбутньою професією».

Тест на типи інтелекту спирається на відомі дослідження людського інтелекту, враховуючи інтереси, переваги респондентів та їхню здатність справлятися з різними проблемами й завданнями. У кожного з нас є різні види інтелекту, кожен з яких розвинений різною мірою. Проте всі вони працюють разом і створюють аналітичні профілі.

Специфіку діяльності майбутніх учителів трудового навчання та технологій визначають відомі типи інтелекту, а саме: внутрішньо особистісний, інтелект руху (тілесно-кінестетичний), логіко-математичний, міжособистісний, мовний (словесний або лінгвістичний), природний та просторовий інтелект (Рис. 3).

Як видно з рис. 3, домінуючим для специфіки діяльності вчителя трудового навчання та технологій є кінестетичний інтелект (24,6%), що притаманний для людей, які люблять створювати речі своїми руками і мають розвинену фізичну координацію. Наступну позицію займає просторовий інтелект (18,3%), що виражається у розвитку візуального розуму особистості (розуміння схем, карт, діаграм, вміння створювати ескізи тощо). Не менш важливими для вчителів трудового навчання та технологій є міжособистісний інтелект (17,4%), що полягає у здатності розуміти та ефективно взаємодіяти з іншими людьми, оцінювати їхні емоції, мотиви, бажання та наміри та внутрішньоособистісний (11,8%), що полягає у здатності розуміти та ефективно взаємодіяти з іншими людьми, оцінювати їхні емоції, мотиви, бажання та наміри.

Менш затребуваними, як показали результати дослідження, є логіко-математичний (9,9%), що відображає здатність особистості аналізувати проблеми, виконувати математичні дії та підходити до речей з наукової точки зору; природний (9,2%), що спостерігається у осіб, схильних до діяльності типу «людина-природа», та мовний (словесний або лінгвістичний) тип інтелекту (8,8%), що має на увазі оцінку мовних навичок особистості, здатність використовувати мову для досягнення освітніх цілей.

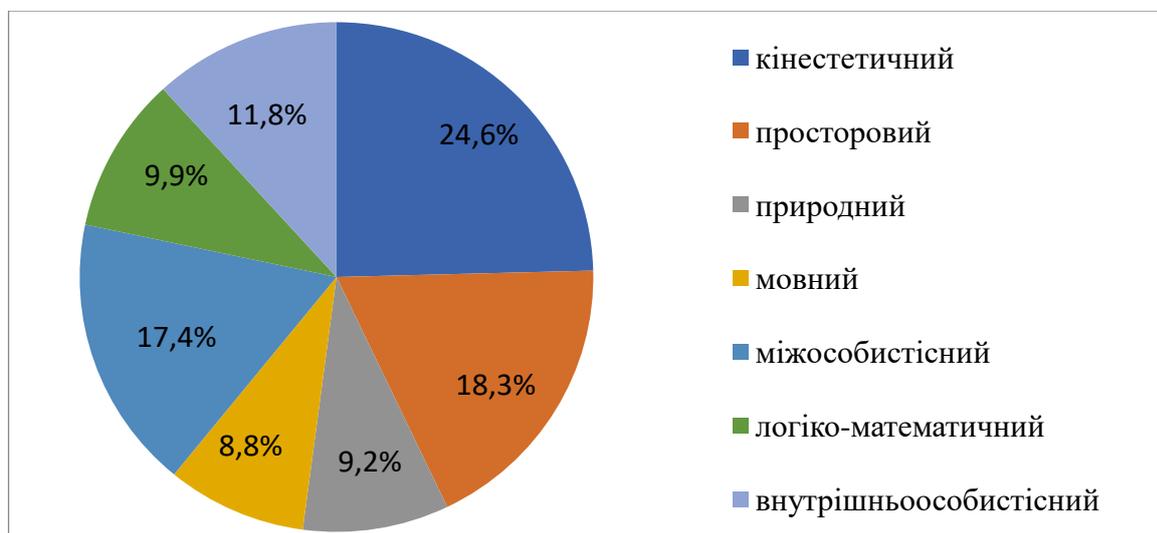

Рис. 3. Результати дослідження щодо типів інтелекту майбутніх учителів трудового навчання та технологій

Інтелект завжди можна покращити та розвинути, бо ніхто з нас не народжується з певним рівнем. До того ж різні типи інтелекту можуть тісно взаємодіяти і впливати на розвиток одне одного. Професія вчителя трудового навчання та технологій потребує набору інтелектів у різних співвідношеннях: кінестетичних і просторових навичок, міжособистісного та внутрішньо-особистісного інтелектів тощо. Відповідно в процесі розвитку педагогічної майстерності майбутніх вчителів необхідно враховувати як комплекс здібностей кожного здобувача освіти, а не втілення однієї здібності.

На третьому етапі дослідження нам важливо було визначити стилі навчання наших респондентів. Це зумовлено тим, що одні здобувачі освіти воліють учитися через досвід, практичні приклади й експерименти, інші тяжіють до міркувань і по-справжньому вмотивовані до навчання тільки в тому випадку, якщо відчувають зв'язок нової інформації й свого попереднього досвіду. Треті в першу чергу очікують від викладача дослідження нових теоретичних положень і тяжіють до формулювання правил і закономірностей, застосування яких на практиці може привести до позитивного ефекту. Четверті скептично сприймуть будь-які зусилля викладача, які в їхній свідомості не зв'язуються із практичним результатом; вони прагматично чекають від навчання очевидного й не настільки віддаленого ефекту (Ковальчук, 2011).

Надзвичайно важливим для педагогів є розуміння типів сформованих стилів навчання, що дає можливість проектувати матеріали курсу та методи навчання так, щоб вони однаково добре

сприймалися та засвоювалися всіма здобувачами освіти. Усвідомлення власного стилю організації вивчення допомагає майбутнім вчителям в засвоєнні необхідних професійних знань завдяки розробці стратегії діяльності відповідно до своїх переваг, дає основу для опанування нових моделей поведінки. Зазвичай вчені спираються на аналіз чотирьох основних типів учнів: активісти, мислителі, практики і прагматиків, для кожного з яких характерний певний стиль навчання (Ковальчук, Сергеева, 2007).

Активісти повністю й без упередження поринають у нову діяльність. Вони насолоджуються цим моментом і повністю поглинені своїми миттєвими відчуттями. Вони не консервативні й не піддані скептицизму, як правило, вони з ентузіазмом сприймають все нове. Цей тип учнів постійно включений у яку-небудь діяльність, часом забуваючи про обережність. Як тільки напруга в роботі спадає, активісти шукають нову. Вони одержують задоволення від вирішення завдань, що вимагають максимального напруження. Але їм нудно доводити їх до кінця. Активісти товариські, завжди привертають до себе увагу, намагаючись бути в центрі подій.

Мислителі люблять відсторонитися від ситуації, щоб поспостерігати за нею з різних позицій і обміркувати свій досвід. Вони отримують інформацію як з першоджерел, так і від третіх осіб, й люблять усе обміркувати перш, ніж робити висновки. Для них має значення ретельний збір і аналіз інформації, тому вони схильні відкладати ухвалення рішення якнайдалі. Їхній девіз: «Сім разів відміряй, один раз відріж» або «Ранок вчора мудріше».

Практикам подобається вирішувати проблеми й знаходити конкретні рішення. Вони швидше працюватимуть з предметами, ніж з людьми, і володіють такими характеристиками: сприймають інформацію абстрактно, обробляють активно; поєднують теорію і практику; вони використовують все, що може спрацювати; радше самі вирішують завдання, аніж візьмуть готову відповідь; ледве зносять непевні ідеї; цінують стратегічне мислення, орієнтовані на навички; їм потрібно знати, як все працює; намагаються «редагувати» дійсність, іноді люблять командувати.

Прагматики люблять випробовувати нові теорії й методи на практиці. Вони постійно шукають нові ідеї й реалізують їх з першою нагодою. Це тип учнів які після закінчення занять переповнені новими ідеями й прагненнями їхнього якнайшвидшого впровадження в життя. Вони люблять домагатися успіху й працювати із привабливими їх ідеями. Навпаки, вони не люблять «ходити навколо, так поруч» і швидко втрачають терпіння при тривалому обмірковуванні й нескінченному обговоренні проблем. Зазвичай, вони практичні й прямі люди, які воліють приймати конкретні кроки для вирішення реальних завдань. Вони розглядають труднощі, які виникають, як нові можливості, як виклик (Ковальчук, Сергеева, 2007).

Д. Колбом було виділено такі полярні вимірювання інтелектуальних можливостей особистості як конкретність/абстрактність мислення, схильність опрацьовувати інформацію на рівні дій чи спостережень. Він також описав чотири етапи

навчальної діяльності і назвав їх навчальним циклом. Спочатку здобувач освіти знайомиться з конкретною ситуацією, нагромаджує конкретний досвід, далі йде 2-й етап – рефлексивне спостереження за тим, що відбувається; після чого настає 3-й – необхідність концептуалізації результатів спостереження і формування теоретичних понять, які потребують перевірки в процесі практичного експериментування – це 4-й етап. За результатами експерименту з'являється новий конкретний досвід. Отже, весь цикл починається знову.

Оскільки кожен здобувач освіти може починати свій навчальний цикл з будь-якого етапу і тривалість кожного з них є різною, адже залежить від індивідуальних пізнавальних можливостей особистості.

Використовуючи теорію Д. Колба, нами було проведено дослідження на визначення стилів навчання майбутніх вчителів трудового навчання та технологій.

Для цього було використано опитувальник «Індивідуальний навчальний стиль». В опитуванні взяли участь 16 магістрантів, що навчаються в Глухівському національному педагогічному університеті за спеціальністю 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології) денної та заочної форм навчання.

Серед опитаних нами магістрантів найбільш поширеним виявився навчальний стиль «практика» – 34,4%, на другому місці – «прагматики» (24,2%), з невеликою різницею проявився навчальний стиль «мислителі» (22,7%), останню позицію займає стиль «активіста» – 18,7% (Рис. 4).

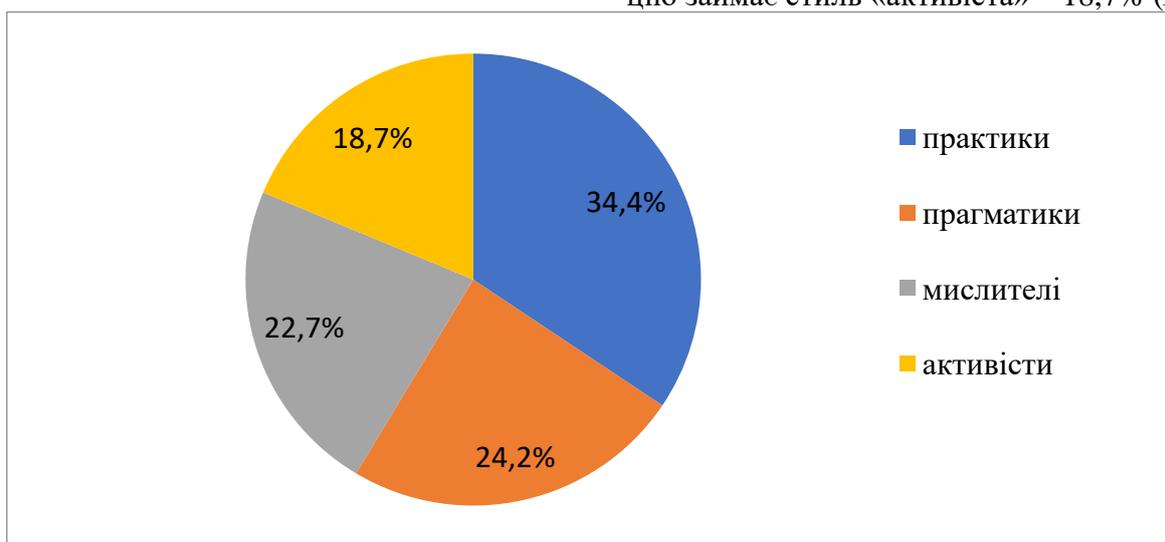

Рис. 4. Результати дослідження щодо виявлення стилів навчання

Отже, серед навчальних стилів майбутніх учителів трудового навчання та технологій домінуючим є стиль «Практика», що за своїми особливостями (зорієнтованість на практичну діяльність) передбачає активне експериментування у поєднанні з конкретним досвідом.

Безумовно, в кожній людині в тій чи іншій мірі розвинутий той чи інший тип інтелекту чи стилі навчання, але завдання педагога гармонійно розвивати всі, адже знання про тип інтелекту і стилі навчання допоможе організувати продуктивну діяльність. Володіючи інформацією про особистісні характеристики здобувачів освіти викладач має вмільо організувати освітній процес відповідно до індивідуальних запитів. Для цього він повинен володіти широким арсеналом методів та технологій навчання.

Задля розв'язання цього завдання у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка вибудована системи розвитку педагогічної майстерності майбутніх вчителів трудового навчання та технологій, яка реалізується через науково-дослідну роботу, освітній процес, неформальну освіту.

Так, на кафедрі професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва функціонує науково-дослідна лабораторія «Інноваційні технології навчання» до діяльності якої залучені науково-педагогічні працівники університету, здобувачі освіти, фахівці закладів-партнерів. Серед завдань Лабораторії: створення та популяризація наукових продуктів, впровадження інноваційних технологій в освітній процес, залучення педагогічної спільноти до наукової та інноваційної діяльності, сприяння розвитку педагогічної майстерності педагогів (Ковальчук, 2022, с. 134).

У процесі навчання майбутні педагоги навчаються організувати та аналізувати свою педагогічну діяльність; визначити основні категорії педагогічної майстерності; використовувати педагогічні технології; управляти своїм станом та поведінкою, доцільно використовуючи невербальні засоби у спілкуванні; аналізувати, вирішувати педагогічні ситуації та педагогічні задачі; застосовувати ефективні стилі педагогічного спілкування, вирішувати проблеми педагогічного спілкування тощо.

Особливого значення кафедра приділяє професійному розвитку педагогів. З цією метою створена «Школа педагогічної майстерності». Завдання якої спрямовані на формування готовності педагогічних працівників до модернізації змісту освіти; пошук ефективних форм, методів

організації освітнього процесу в закладах професійної освіти; методичне забезпечення інноваційної діяльності; вироблення оригінального педагогічного стилю викладача; розробку і впровадження освітніх технологій; популяризацію кращого педагогічного досвіду; допомогу у побудові індивідуальної траєкторії розвитку педагога; поглиблення практичної та творчої співпраці викладача та студента; створення умов для самоосвіти й саморозвитку педагога. В рамках діяльності школи відбуваються семінари, тренінги для викладачів щодо опанування сучасними інноваційними технологіями навчання. Означені заходи сприяють удосконаленню методики навчання та формуванню конкурентоспроможного педагога професійного навчання. Педагоги і здобувачі освіти беруть участь у заходах неформальної освіти з питань розвитку педагогічної майстерності (тренінги, майстер класи, літні школи тощо) (Ковальчук, 2022, с. 134).

Виходячи з характеристик кожного стилю навчання вважаємо доречним запропонувати методи/технології навчання, оскільки для кожного стилю буде важливим окремий етап заняття: для активістів – початок, коли проводимо мотивацію, налаштування, для мислителів подача нового матеріалу, для практиків – практична діяльність, для прагматиків (ті, що експериментують і можуть запропонувати нові ідеї) – підсумок, рефлексія.

Активістам подобається видавати ідеї, вони вдало проводять «мозковий штурм» і загалом отримують задоволення від співпраці з людьми. Розвивати педагогічну майстерність з представників цього стилю навчання можна в процесі фасилітації, дискусії, групової роботи, використовуючи такі стратегії як «Кластер», «Покопаємось у пам'яті», «Кошик ідей», «Асоціація», «Логічні ланцюжки», «Переплутані ідеї», «Інструкції».

Мислителі є вдумливими людьми, вони розглядають багато варіантів перш ніж почати активні дії. На заняттях вони зазвичай сидять на останніх партах, тому що їм подобається спостерігати за діями інших. У дискусії вони вислухують опонентів, усвідомлюють суть, а вже потім висловлюють свої міркування. Для розвитку педагогічної майстерності «мислителів» важливе значення мають такі технології навчання як тренінг, тематична дискусія, «круглий стіл», технологія розвитку критичного мислення («Товсті та тонкі питання», «Ромашка питань» («Ромашка Блума»). «Таблиця Плюс-Мінус-Цікаво (ПМЦ)») та інші.

Практикам подобається вирішувати проблеми й знаходити конкретні рішення тому розвиток їхньої педагогічної майстерності найефективніше відбувається із застосуванням технології «Мнемотехніки», проектної технології, портфоліо, Кейс-методу тощо.

Прагматики люблять випробовувати нові теорії й методи на практиці. Вони постійно шукають нові ідеї й реалізують їх з першою нагодою. З метою розвитку педагогічної майстерності педагогічно доцільно застосовувати технології історітеллінгу, метод проектів, ігрові технології навчання, ділові ігри, проектування, моделювання тощо.

Підсумовуючи зазначимо, що при плануванні навчання важливо враховувати, що кожна група складається зі здобувачів освіти, що тяжіють до різних стилів навчання, і передбачати реалізацію їхніх очікувань. Тобто, кожне заняття в ЗВО обов'язково повинне містити елементи, привабливі для представників всіх стилів навчання.

Висновки. На успішність розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій значно впливає усвідомлення здобувачами освіти власного стилю навчання та типу інтелекту. Це допомагає їм у формуванні ключових умінь, необхідних для успішної професійної діяльності в умовах сучасного ЗЗСО та опанування нових моделей поведінки. Розуміння стилів навчання та типів інтелекту допомагає викладачам, які здійснюють підготовку майбутніх учителів трудового навчання і технологій, проектувати зміст освітніх компонентів,

добирати методи навчання так, щоб забезпечити індивідуалізацію освітнього процесу.

Експериментально доведено, що найбільш сприятливим для діяльності вчителя трудового навчання та технологій є кінестетичний інтелект (24,6%), наступну позицію займає просторовий інтелект (18,3%). Не менш важливими для вчителів трудового навчання та технологій є міжособистісний (17,4%) та внутрішньоособистісний інтелект (11,8%). Менш затребуваними, як показали результати дослідження, є логіко-математичний (9,9%), природний (9,2%) та мовний (словесний або лінгвістичний) тип інтелекту (8,8%). Серед опитаних нами магістрантів найбільш поширеним виявився навчальний стиль «практика» – 34,4%, на другому місці – «прагматики» (24,2%), з невеликою різницею проявився навчальний стиль «мислителі» (22,7%), останню позицію займає стиль «активісти» – 18,7%. Визначено, що головним завданням педагога є гармонійне застосування знань про типи інтелекту і стилі навчання для вдосконалення освітнього процесу та підвищення продуктивної діяльності здобувачів освіти.

Аналіз сучасного стану розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки реалізується через наповнення змісту освітніх компонентів відповідним контентом, науково-дослідну роботу, неформальну освіту.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо в обґрунтуванні педагогічних умов розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання та технологій в умовах магістерської підготовки.

Список посилань

Бурдун, В. (2007). Проблеми фахової підготовки сучасного вчителя трудового навчання. *Науковий вісник Донбасу*, 1(5). <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN5/08bvvtvn.pdf>.

Єршова, Л. (2018). Трансформація системи цінностей учнівської і студентської молоді в контексті реформування вітчизняної професійної освіти. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*, 16, 162-168. <http://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.162-168>.

Ковальчук, В. (2022). Імплементация системи розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання. In *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (13 травня 2022 р.)*, (с. 133-135). Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка.

Ковальчук, В. (2011). *Технологія навчання дорослих на основі особистісно орієнтованого підходу: тренінг*. 2-е вид. доп. і перероб. К. : Шкільний Світ.

Ковальчук, В. (2011). *Створення сприятливого навчального середовища*. Тренінги. К.: Шкільний світ.

Павлюк, Л. (2018). Підготовка вчителів трудового навчання і технологій в Україні: історико-педагогічний аспект. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України Професійна педагогіка*, 16, 147-152. <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.147-152>.

Прасол, Н. (2010). Індивідуалізація професійної підготовки майбутніх учителів. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки*, 31, 151-157.

Даниленко Л. І., (ред.). (2007). *Як стати майстерним педагогом: навчально-методичний посібник*. К. : Етіс плюс.

Gardner, Howard (1983; 1993). *Frames of Mind: The theory of multiple intelligences*, New York: Basic Books.

Kovalchuk, V. (2019). Development of pedagogical mastery of future vocational training teachers under conditions of educational transformations. In Kovalchuk, V., Marynchenko, I., Hrytsenko, L. *New stages of development of modern science in Ukraine and EU countries: monograph edited by authors*. Riga: Publishing House "Baltija Publishing", (с. 186-208).

Tsisaruk, I. (2020). Experimental Study of Professional Development of Future Teachers of Labor Education and Technologies in the Process of Independent Work. In *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*, 7(28). [10.31435/rsglobal_ijitss/30122020/7334](https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30122020/7334).

Yershova, L. (2020). The technology for developing entrepreneurial competency in future qualified specialists using self-management elements. *Professional Pedagogics*, 1(20), 151-159.

Переклад і транслітерація

Burdun, V. (2007). Problemy fakhovoi pidhotovky suchasnoho vchytelia trudovoho navchannia [Problems of professional training of a modern teacher of labor education]. *Naukovyi visnyk Donbasu [Scientific Bulletin of Donbass]*, 1(5). <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN5/08bvvtvn.pdf>. , [in Ukrainian].

Yershova, L. (2018). Transformatsiia systemy tsinnosti uchnivskoi i studentskoi molodi v konteksti reformuvannia vitchyznianoї profesiinoї osvity [Transformation of the system of values of pupils and students in the context of reforming domestic vocational education]. *Naukovyi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. Profesiina pedahohika [Scientific herald of the Institute of Vocational Education APN of Ukraine. Professional Pedagogy]*, 16, 162-168. <http://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.162-168>, [in Ukrainian].

Kovalchuk, V. (2022). Implementatsiia systemy rozvytku pedahohichnoi maisternosti maibutnikh pedahohiv profesiinoho navchannia [Implementation of the system of development of pedagogical skills of future teachers of vocational training]. In *Rozvytok pedahohichnoi maisternosti maibutnoho pedahoha v umovakh osvity transformatsii: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (13 travnia 2022 r.) [Development of pedagogical skills of the future teacher in terms of educational transformations: materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference (May 13, 2022)]*, (с. 133-135). Hlukhiv: Hlukhivskiy NPU im. O. Dovzhenka, , [in Ukrainian].

Kovalchuk, V. (2011). *Tekhnolohiia navchannia doroslykh na osnovi osobystisno oriientovanoho pidkhodu: treninh [Technology of adult learning based on personality-oriented approach]*. 2-e vyd. dop. i pererob. K. : Shkilnyi Svit, [in Ukrainian].

Kovalchuk, V. (2011). *Stvorennia spryiatlyvoho navchalnoho seredovyshcha. Treninhy [Creating a favorable learning environment. Trainings]*. Treninhy. K.: Shkilnyi svit, [in Ukrainian].

Pavliuk, L. (2018). Pidhotovka vchyteliv trudovoho navchannia i tekhnolohii v Ukraini: istoryko-pedahohichni aspekt [Training of teachers of labor education and technology in Ukraine: historical and pedagogical aspect]. *Naukovyi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy Profesiina pedahohika [Scientific herald of the Institute of Vocational Education APN of Ukraine. Professional Pedagogy]*, 16, 147-152. <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.147-152>, [in Ukrainian].

Prasol, N. (2010). Indyvidualizatsiia profesiinoї pidhotovky maibutnikh uchyteliv [Individualization of professional training of future teachers]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho derzhavnoho universytetu imeni V. O Sukhomlinskoho. Serii: Pedahohichni nauky [Scientific Bulletin of the Nikolaev State University named after VO Sukhomlinsky. Series: Pedagogical Sciences]*, 31, 151-157, [in Ukrainian].

Danylenko, L. I., (red.). (2007). *Yak staty maisternym pedahohom [How to become a master teacher]: navchalno-metodychni posibnyk*. K.: Etis plus, [in Ukrainian].

Gardner, Howard (1983; 1993)/ *Frames of Mind: The theory of multiple intelligences*, New York: Basic Books, [in English].

Kovalchuk, V. (2019). Development of pedagogical mastery of future vocational training teachers under conditions of educational transformations. In Kovalchuk, V., Marynchenko, I., Hrytsenko, L. New stages of development of modern science in Ukraine and EU countries: monograph edited by authors Riga, Latvia: Publishing House "Baltija Publishing", (c. 186-208), [in English].

Tsisaruk, I. (2020). Experimental Study of Professional Development of Future Teachers of Labor Education and Technologies in the Process of Independent Work. In *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*, 7(28). [10.31435/rsglobal_ijitss/30122020/7334](https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30122020/7334), [in English].

Yershova, L. (2020). The technology for developing entrepreneurial competency in future qualified specialists using self-management elements. *Professional Pedagogics*, 1(20), 151-159, [in English].

<https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.234-243>

THE INFLUENCE OF LEARNING STYLES AND TYPES OF INTELLIGENCE ON DEVELOPING THE PEDAGOGICAL MASTERY OF FUTURE LABOR TRAINING AND TECHNOLOGIES TEACHERS

Artem Androsenko¹

¹ postgraduate student of the Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-8189-4146>, e-mail: bereza3811@gmail.com

---

Abstract

Relevance. The importance of the research is the necessity to study the issue of individualization of the educational process on the basis of knowledge about the types of intelligence and learning styles of future teachers of labor training and technologies; substantiation of their influence on the developing students' pedagogical mastery; analysis of the current state of developing the studied quality in the conditions of master's training in higher education establishments.

Purpose: to explore the features of known types of intelligence and learning styles; to experimentally discover the types of intelligence that are the most suitable for the work of a teacher of labor education; to find out the influence of teaching style on the development of pedagogical skills of future labor training and technologies teachers.

Methods: theoretical: analysis and synthesis, induction and deduction, observation and abstraction; empirical: study and analysis of pedagogical experience, training programs for future labor training and technologies teachers, and the results of their activities; questionnaire-diagnostic: survey of future teachers of labor training and technologies.

The results: the importance of individualization of the educational process is theoretically substantiated; the dominant types of intelligence and future teachers' learning styles are identified; the system of future labor training and technologies teachers' developing pedagogical mastery in the conditions of a magistracy in Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University is analyzed; effective technologies for developing the studied quality are proposed, taking into account the learning styles of students.

Conclusions: it is experimentally proved that the dominant for the specifics of the labor training and technologies teacher is kinetic intelligence, which is inherent in people who like to create things with their own hands, have excellent physical coordination; among the learning styles of future labor training and technologies teachers, the predominant style is "Practice", which according to its characteristics (focus on practical activities) contributes to the developing pedagogical mastery of future professionals. However, the tasks of the teacher are to harmoniously apply knowledge about the type of intelligence and learning styles to improve the educational process and increase the productive activity of applicants for education.

Keywords: *future labor training and technologies teachers, individualization, professional training, learning styles, intelligence types, innovative technologies.*

Стаття надійшла до редакції: 29.06.22

Прийнято до друку: 18.08.22